

Prawo karne wykonawcze

zajęcia nr 8

Tymczasowe aresztowanie

rok akademicki 2022/2023

Aleksandra Polak-Kruszyk

Uniwersytet
Wrocławski

Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Wprowadzenie

- ▶ Tymczasowe aresztowanie to najbardziej dolegliwy środek zapobiegawczy, stosowany wobec osoby, która nie jest prawomocnie skazana i której służy domniemanie niewinności.
- ▶ Cele i podstawy stosowania tymczasowego aresztowania zostały określone w przepisach kodeksu postępowania karnego (art. 249 k.p.k. i n.)
- ▶ Może nastąpić tylko na mocy postanowienia sądu.
- ▶ Przepisy wyraźnie stanowią, iż jeżeli inny środek jest wystarczający, tymczasowego aresztowania nie stosuje się (art. 257 § 1 k.p.k.)

Można je stosować tylko, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo

Przesłanki pozytywne stosowania TA

- ➔ zachodzi uzasadniona obawa ucieczki lub ukrycia się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości albo nie ma on w kraju stałego miejsca pobytu
- ➔ zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne
- ➔ grożąca oskarżonemu surowa kara, jeżeli:
 1. oskarżonemu zarzuca się popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat,
 2. albo gdy sąd pierwszej instancji skazał go na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata
- ➔ zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub umyślnego występku, popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził

Przesłanki negatywne stosowania TA

- ➔ Jeżeli stosowanie TA spowodowałoby dla życia lub zdrowia oskarżonego poważne niebezpieczeństwo
- ➔ Jeżeli stosowanie TA pociągałoby wyjątkowo ciężkie skutki dla oskarżonego lub jego najbliższej rodziny
- * gdy na podstawie okoliczności sprawy można przewidywać, że:
 - Sąd orzeknie w stosunku do oskarżonego karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania lub karę łagodniejszą
 - albo że okres tymczasowego aresztowania przekroczy przewidywany wymiar kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia
- * jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą roku

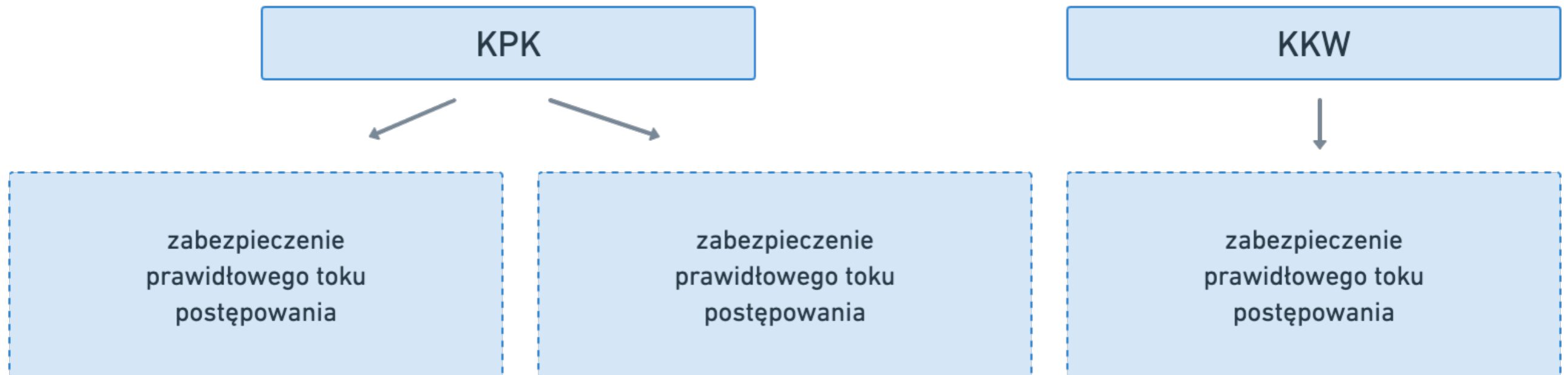
UWAGA!

Ograniczenia przewidziane w art. 259 § 2 i 3 KPK (oznaczone gwiazdką) nie mają zastosowania, gdy oskarżony:

- ukrywa się,
- uporczywie nie stawia się na wezwania
- lub w inny bezprawny sposób utrudnia postępowanie albo nie można ustalić jego tożsamości.

Ograniczenie przewidziane w art. 259 § 2 KPK nie ma również zastosowania, gdy zachodzi wysokie prawdopodobieństwo orzeczenia środka zabezpieczającego polegającego na umieszczeniu sprawcy w zakładzie zamkniętym.

Cele tymczasowego aresztowania

Wykonywanie tymczasowego aresztowania

- ▶ Tymczasowe aresztowanie wykonuje się: **w aresztach śledczych**, które mogą funkcjonować jako samodzielne areszty lub wyodrębnione oddziały w zakładach karnych.
- ▶ **W aresztach śledczych nie ma oddziałów dla kobiet** - kobiety tymczasowo aresztowane przebywają w wyodrębnionych oddziałach zakładów karnych
- ▶ Jeżeli stan zdrowia oskarżonego tego wymaga, tymczasowe aresztowanie może być wykonywane tylko w postaci umieszczenia w odpowiednim zakładzie leczniczym, w tym w zakładzie psychiatrycznym.

Areszty śledcze podlegają Ministrowi Sprawiedliwości, podobnie jak zakłady karne, a ich zadania wykonują funkcjonariusze Służby Więziennej i pozostali pracownicy więziennictwa.

- ▶ Nadzór nad wykonywaniem TA wykonują organy dysponujące (tj. sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator), sędziowie penitencjarni oraz organy administracji aresztów śledczych.

Wykonywanie tymczasowego aresztowania

Do podstawowych zadań funkcjonariuszy w wykonywaniu tymczasowego aresztowania należy:

- ▶ Zapewnienie prawidłowego toku postępowania,
- ▶ Zapewnienie bezpieczeństwa aresztu śledczego i osób tymczasowo aresztowanych
- ▶ Zapobieżenie wzajemnej demoralizacji tymczasowo aresztowanych
- ▶ Poszanowanie wszystkich praw przysługujących osobom tymczasowo aresztowanym

Wykonywanie tymczasowego aresztowania

Zgodnie z art. 249 § 1 k.k.w. Minister Sprawiedliwości określa w drodze rozporządzenia regulamin organizacyjno-porządkowy wykonywania tymczasowego aresztowania.

Kodeks karny wykonawczy: Przepisy: art. 207 – 223a KKW

- ▶ Do wykonywania tymczasowego aresztowania stosuje się odpowiednio przepisy odnoszące się do wykonywania kary pozbawienia wolności, ze zmianami wynikającymi z przepisów rozdziału XV KKW.
- ▶ Zgodnie z art. 2 ust. 2 pkt 2 u.SW do zadań Służby Więziennej należy wykonywanie tymczasowego aresztowania w sposób zabezpieczający prawidłowy tok postępowania karnego o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

Porządek wewnętrzny w AŚ

Dyrektor Generalny Służby Więziennej określa, w drodze zarządzenia, przeznaczenie aresztów śledczych, uwzględniając w miejsc zakwaterowania dla wszystkich tymczasowo aresztowanych.

- ▶ Dyrektor Generalny Służby Więziennej określa, w drodze zarządzenia, przeznaczenie aresztów śledczych, uwzględniając w miejsc zakwaterowania dla wszystkich tymczasowo aresztowanych.
- ▶ Porządek wewnętrzny aresztu śledczego, a w razie potrzeby poszczególnych oddziałów, ustala jego dyrektor.
- ▶ Porządek wewnętrzny aresztu śledczego w odniesieniu do kwestii, o których mowa w § 14 regulaminu o.p.w.t.a., nie może zawierać unormowań mniej korzystnych dla tymczasowo aresztowanych niż zawarte w tym paragrafie oraz powinien uwzględniać konieczność zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego, utrzymania bezpieczeństwa, dyscypliny i porządku oraz zapewnienia w areszcie śledczym właściwych warunków bytowych, sanitarnych i zdrowotnych.

Porządek wewnętrzny w AŚ

W porządku wewnętrznym aresztu śledczego dyrektor określa w szczególności:

1. godziny oraz sposób przeprowadzania apelu porannego i wieczornego;
2. godziny przeznaczone na sen, pracę, naukę, zajęcia kulturalno-oświatowe, sportowe oraz zajęcia własne tymczasowo aresztowanego;
3. godziny i miejsce spożywania posiłków dostarczanych przez administrację aresztu śledczego;
4. godziny, miejsce i sposób poruszania się po terenie aresztu śledczego;
5. godziny, miejsce i sposób odbywania spacerów oraz korzystania z kąpieli;
6. godziny i miejsce, w którym jest dozwolone palenie wyrobów tytoniowych;
7. ilości rodzaj własnej odzieży, bielizny i obuwia, które tymczasowo aresztowany może posiadać w celi mieszkalnej;
8. ilość i wymiary przedmiotów, które tymczasowo aresztowany może posiadać w celi mieszkalnej, oraz sposób ich przechowywania, a w razie potrzeby zasady ich używania;
9. dni, godziny i miejsce przyjmowania tymczasowo aresztowanych przez dyrektora i innych przełożonych, lekarzy oraz sposób składania pisemnych wniosków, skarg i próśb;
10. dni, godziny, miejsce i porządek przeprowadzania widzeń
11. godziny i miejsce korzystania z aparatu telefonicznego;
12. dni, godziny i miejsce odprawiania nabożeństw, spotkań religijnych oraz nauczania religii;
13. częstotliwość, terminy, miejsce i sposób dokonywania zakupów artykułów żywnościowych i wyrobów tytoniowych oraz przedmiotów dopuszczonych do sprzedaży w areszcie śledczym;
14. godziny i sposób przyjmowania i wydawania korespondencji;
15. dni, godziny i sposób przyjmowania i wydawania paczek, o których mowa w art. 113a § 4 KKW (tj. paczki z niezbędną odzieżą, bielizną, obuwiem i innymi przedmiotami osobistego użytku oraz środkami higieny, a po pozytywnej opinii lekarza – również lekami);
16. sposób zamawiania i otrzymywania paczek żywnościowych;
17. dni, godziny i miejsce bezpośredniego kontaktowania się z przedstawicielami podmiotów, o których mowa w art. 38 § 1 KKW;
18. osoby upoważnione do przyznawania nagród oraz wymierzania kar dyscyplinarnych

Przyjmowanie TA - cela przejściowa

Odpowiednie stosowanie art. 79b KKW:

- Tymczasowo aresztowanego przyjętego do aresztu śledczego umieszcza się w celi przejściowej, na okres niezbędny, nie dłużej jednak niż na 14 dni, dla poddania go wstępnym badaniom lekarskim, zabiegom sanitarnym i wstępnym badaniom osobopoznawczym oraz zapoznania z podstawowymi aktami prawnymi dotyczącymi wykonywania kary pozbawienia wolności i porządkiem wewnętrznym aresztu śledczego.
 - ▶ Po dokonaniu ww. czynności tymczasowo aresztowanego przenosi się z celi przejściowej do innej celi mieszkalnej.
- Umieszczenia w celi przejściowej nie stosuje się do tymczasowo aresztowanego przetransportowanego z innego zakładu karnego albo aresztu śledczego, jeżeli był już poddany badaniom i zabiegom.
- Tymczasowo aresztowanego informuje się o obliczonym okresie wykonywania TA. Przyjęcie informacji do wiadomości skazany potwierdza podpisem.
- W razie potrzeby tymczasowo aresztowany może być przeniesiony w każdym czasie z celi mieszkalnej, którą zajmuje, do innej celi mieszkalnej.

Przyjmowanie tymczasowo aresztowanych

Pouczenia

Wychowawca przeprowadza z tymczasowo aresztowanym rozmowę wstępną, nie później niż w terminie dwóch dni od dnia przyjęcia do aresztu śledczego, niezależnie od rozmowy informacyjnej.

- ▶ Niezwłocznie po umieszczeniu tymczasowo aresztowanego w celi przejściowej wychowawca lub wyznaczony funkcjonariusz przeprowadza z nim rozmowę informacyjną, w której informuje go o:
 1. przysługujących mu prawach i ciążących na nim obowiązkach, w tym ustalonym w areszcie śledczym porządkiem wewnętrznym;
 2. konsekwencjach wynikających z art. 139 § 1 KPK (konieczność aktualizacji adresu do doręczeń);
 3. umożliwia mu zapoznanie się z przepisami KKW i regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania.
- ▶ Udzielenie tymczasowo aresztowanemu niewystarczającego (niepełnego) pouczenia nie może wywoływać dla niego ujemnych skutków procesowych, podobnie jak udzielenie mylnego pouczenia albo brak pouczenia
- ➡ Informuje też o możliwości wystąpienia w czasie wykonywania tymczasowego aresztowania zagrożeń dla jego bezpieczeństwa osobistego oraz zetknięcia się z przejawami negatywnych zachowań charakterystycznych dla środowisk przestępczych, a także o potrzebie powiadamiania przełożonych o zagrożeniach bezpieczeństwa osobistego swojego i innych tymczasowo aresztowanych.

Badania osobopoznawcze tymczasowo aresztowanych

Tymczasowo aresztowanego poddaje się badaniom osobopoznawczym, w zakresie niezbędnym dla zapobiegania wzajemnej demoralizacji tymczasowo aresztowanych oraz zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w areszcie.

- ➔ Jeżeli konieczne jest przeprowadzenie badań psychologicznych, psychiatrycznych lub seksuologicznych, dokonuje się ich na zasadach określonych w art. 83 § 1 -2 oraz art. 84 § 3 k.k.w.
- ➔ O zarządzeniu badań psychiatrycznych zawiadamia się organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje.
- ➔ O przeprowadzeniu postępowania diagnostycznego określonego w art. 115 § 5c zawiadamia się organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje.

Rozmieszczanie tymczasowo aresztowanych

Zgodnie z treścią art. 212 § 1 k.k.w. przy rozmieszczaniu tymczasowo aresztowanych w oddziałach i celach mieszkalnych bierze się pod uwagę:

- ➔ w szczególności konieczność oddzielenia tymczasowo aresztowanych od skazanych,
- ➔ potrzebę zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w areszcie śledczym,
- ➔ zalecenia lekarskie, psychologiczne i rehabilitacyjne,
- ➔ potrzebę kształtowania właściwej atmosfery wśród tymczasowo aresztowanych;
- ➔ konieczność zapobiegania samoagresji i popełnianiu przestępstw podczas tymczasowego aresztowania,

Tymczasowo aresztowanych rozmieszcza się w celach mieszkalnych, uwzględniając w szczególności:

- ▶ płeć
- ▶ wiek
- ▶ uprzednie odbywanie kary pozbawienia wolności albo kary aresztu wojskowego.

Zasady związane z rozmieszczaniem

Tymczasowo aresztowani powinni być rozmieszczani w areszcie śledczym w sposób zapobiegający ich wzajemnej demoralizacji.

Należy oddzielać:

- ▶ niekaranych od uprzednio odbywających karę pozbawienia wolności
- ▶ młodocianych od dorosłych, chyba że szczególne względy wychowawcze przemawiają za umieszczeniem dorosłego z młodocianym lub młodocianymi.

Jeżeli szczególne względy wychowawcze przemawiają za umieszczeniem dorosłego z młodocianym lub młodocianymi, tymczasowo aresztowany dorosły

- ▶ który uprzednio nie odbywał kary pozbawienia wolności albo kary aresztu wojskowego,
- ▶ wyróżniający się dobrą postawą,

może być umieszczony w celi mieszkalnej wspólnie z tymczasowo aresztowanym młodocianym lub z tymczasowo aresztowanymi

Wyjątek! Tymczasowo aresztowany dorosły „niebezpieczny” (art. 212a § 1-3 KKW), podejrzany o popełnienie przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, tj. z art. 197-203 KK lub podejrzany o popełnienie zbrodni.

- ➡ nie może być umieszczany wspólnie z tymczasowo aresztowanym młodocianym lub z tymczasowo aresztowanymi młodocianymi

Zasady związane z rozmieszczaniem

Dodatkowo:

- ▶ Administracja aresztu śledczego przy rozmieszczaniu oraz konwojowaniu tymczasowo aresztowanych uwzględnia wskazania organu, do którego dyspozycji pozostają, mające na celu zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania karnego i zapewnienie bezpieczeństwa w areszcie.

Tymczasowo aresztowani „niebezpieczni”

- ➔ Komisja penitencyjarna kwalifikuje tymczasowo aresztowanego jako stwarzającego poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa aresztu oraz dokonuje, co najmniej raz na 3 miesiące, weryfikacji decyzji w tym przedmiocie.
- ➔ Tymczasowo aresztowanego tzw. „niebezpiecznego” osadza się w wyznaczonym oddziale lub celi aresztu śledczego w warunkach zapewniających wzmożoną ochronę społeczeństwa i bezpieczeństwo tego aresztu, zawiadamiając o tym sędziego penitencyjarnego

(np. cele mieszkalne oraz miejsca i pomieszczenia wyznaczone do: pracy, nauki, przeprowadzania spacerów, widzeń, odprawiania nabożeństw, spotkań religijnych i nauczania religii oraz zajęć kulturalno-oświatowych, z zakresu kultury fizycznej i sportu wyposaża się w odpowiednie zabezpieczenia techniczno-ochronne)

- ➔ Przy kwalifikowaniu tymczasowo aresztowanego jako stwarzającego poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa aresztu stosuje się odpowiednio przepisy art. 88a § 1 i 2.

Uprawnienia tymczasowo aresztowanych

Art. 214 k.k.w. Poza wyjątkami przewidzianymi w Kodeksie

- ▶ tymczasowo aresztowany korzysta co najmniej z takich uprawnień, jakie przysługują skazanemu odbywającemu karę pozbawienia wolności w systemie zwykłym w zakładzie karnym typu zamkniętego i nie stosuje się do niego ograniczeń innych niż te, które są konieczne do zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego, utrzymania porządku i bezpieczeństwa w areszcie śledczym oraz zapobieżenia wzajemnej demoralizacji tymczasowo aresztowanych

Kontakty z obrońcą

Tymczasowo aresztowanemu należy umożliwić przygotowanie się do obrony.

- ▶ **Tymczasowo aresztowany ma prawo do:** porozumiewania się z obrońcą, pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym oraz przedstawicielem niebędącym adwokatem ani radcą prawnym, który został zaaprobowany przez Przewodniczącego Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do reprezentowania skazanego przed tym Trybunałem, podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie.
- ▶ Jeżeli organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, zastrzeże przy widzeniu obecność swoją lub osoby upoważnionej - widzenie odbywa się w sposób wskazany przez ten organ.
 - ▶ w/w zastrzeżenia nie mogą być utrzymywane ani dokonane po upływie 14 dni od dnia tymczasowego aresztowania podejrzanego
- ▶ W przypadku gdy tymczasowo aresztowanym jest:
 - ➡ **obywatel państwa obcego**- prawo do porozumiewania się z właściwym urzędem konsularnym lub przedstawicielstwem dyplomatycznym,
 - ➡ **osoba nieposiadająca żadnego obywatelstwa**- z przedstawicielem państwa, w którym ma ona stałe miejsce zamieszkania.

Korzystanie z własnej odzieży, leków i innych przedmiotów

Tymczasowo aresztowany może korzystać z własnej odzieży, bielizny i obuwia, chyba że zakłóca to porządek ustalony w areszcie śledczym lub sprzeciwiają się temu względy bezpieczeństwa lub względy sanitarne

- W czasie przeprowadzania czynności procesowych, transportowania oraz w innych uzasadnionych wypadkach, tymczasowo aresztowany korzysta z własnej odzieży, bielizny i obuwia, chyba że są one nieodpowiednie ze względu na porę roku lub zniszczone albo jeżeli przemawiają przeciwko temu względy bezpieczeństwa lub organ dysponujący zarządzi inaczej.
- Tymczasowo aresztowany może za zgodą organu, do którego dyspozycji pozostaje, oraz dyrektora aresztu korzystać z wyżywienia, środków leczniczych i higieny otrzymywanych spoza aresztu śledczego.
- Organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, może ograniczyć lub określić sposób korzystania przez tymczasowo aresztowanego z w/w uprawnień

Kontakt ze światem zewnętrznym

Zakaz posiadania środków łączności:

- ➔ Tymczasowo aresztowany nie może posiadać środków łączności, urządzeń technicznych służących do rejestrowania i odtwarzania informacji, sprzętu komputerowego, a także, poza depozytem, przedmiotów i dokumentów, które mogą utrudniać prawidłowy tok postępowania karnego.
- ➔ Organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje (w wypadku gdy tymczasowo aresztowany pozostaje do dyspozycji kilku organów, wymagana jest zgoda każdego z nich, chyba że organy te zarządzają inaczej), wydaje zarządzenie o zgodzie na korzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego, chyba że zachodzi uzasadniona obawa, że zostanie ona wykorzystana:
 - w celu bezprawnego utrudniania postępowania karnego;
 - do popełnienia przestępstwa, w szczególności podżegania do przestępstwa.
- ➔ Zarządzenie o zgodzie na korzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego do kontaktu z obrońcą, pełnomocnikiem, itd. uprawnia do wielokrotnego kontaktu w ramach przewidzianych w tym przepisie i obowiązuje do chwili zakończenia wykonywania tymczasowego aresztowania, bez względu na zmianę organu, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje.
- ➔ W wypadku, o którym mowa w art. 217c § 2 k.k.w., organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, wydaje zarządzenie o cofnięciu zgody na korzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego.
- ➔ Na zarządzenie o odmowie wyrażenia zgody na korzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego albo o jej cofnięciu tymczasowo aresztowanemu przysługuje zażalenie do sądu, do którego dyspozycji pozostaje. Zażalenie na zarządzenie prokuratora rozpoznaje prokurator nadrzędny.

Kontakt ze światem zewnętrznym

Cenzura korespondencji:

- ➔ Zatrzymania, cenzury lub nadzoru korespondencji tymczasowo aresztowanego dokonuje organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, chyba że organ ten zarządzi inaczej.
- ➔ Korespondencję tymczasowo aresztowanego przesyła się za pośrednictwem organu, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje.
 - gdy tymczasowo aresztowany pozostaje do dyspozycji kilku organów, jego korespondencję przesyła się organowi, którego postanowienie wprowadzono do wykonania jako pierwsze, chyba że organy te zarządzają inaczej.

Kontakt ze światem zewnętrznym

Widzenia:

- ➔ Tymczasowo aresztowany może uzyskać widzenie po wydaniu zarządzenia o zgodzie na widzenie przez organ, do którego dyspozycji pozostaje.
- ➔ W wypadku gdy TA pozostaje do dyspozycji kilku organów, wymagana jest zgoda na widzenie każdego z nich, chyba że organy te zarządzają inaczej.
- ➔ TA ma prawo do co najmniej jednego widzenia w miesiącu z osobą najbliższą.

Wyjątek: Odmowa wyrażenia zgody na widzenie, może nastąpić wyłącznie wtedy, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że widzenie zostanie wykorzystane:

1. w celu bezprawnego utrudnienia postępowania karnego;
2. do popełnienia przestępstwa, w szczególności podżegania do przestępstwa.

Zatrudnienie

- Tymczasowo aresztowany ma obowiązek wykonywania prac porządkowych w obrębie aresztu śledczego;
- Przy kierowaniu tymczasowo aresztowanego do prac porządkowych w obrębie aresztu lub na które wyraził zgodę, bierze się pod uwagę w szczególności potrzebę zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego oraz względy porządku i bezpieczeństwa
 - ➔ Przy innych pracach może zostać zatrudniony tylko za jego zgodą.
 - ➔ Tymczasowo aresztowany może być za jego zgodą zatrudniony nieodpłatnie w obrębie aresztu śledczego
 - ➔ Zatrudnienie poza obrębem aresztu śledczego wymaga wydania zarządzenia o zgodzie przez organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje.
 - ➔ Tymczasowo aresztowany zatrudniony odpłatnie otrzymuje wynagrodzenie pomniejszone o kwotę potrąceń, o których mowa w art. 125 § 1 KKW.